

ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ РЕКОДИФІКАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПРАВОВА ПРИРОДА, МОТИВИ ТА НАСЛІДКИ

Тези доповіді присвячені дуже актуальній темі щодо процесу рекодифікації чинного господарського законодавства України, вивчення певних аспектів правової природи, мотивам та наслідкам. Ця дискусія виникла досить давно понад п'ятнадцять років, оскільки з прийняттям одночасно двох потужних нормативних актів Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України більшість норм мали дублюючий зміст, хоча юридична практика змогла адаптуватися до цього явища, проявити певні позитивні результати такої взаємодії.

Різні наукові кола, серед них відомі юристи, правники, цивілісти та господарники, присвятили потужні обговорення цієї проблеми на круглих столах, конференціях, форумах, в пошуках оптимальних механізмів оздоровлення такого роду відносин, але на жаль певного консенсусу так і не знайшли.

Ми дотримуємося тієї точки зору, про доцільність комплексної модернізації господарського законодавства на основі вже існуючого Господарського кодексу України, пропонується перегляд застарілих норм та заміна їх на сучасні взаємовідносини, перегляд чинних нормативних актів, що тісно поєднані і взаємодіють із господарським законодавством, їх оновлення та оздоровлення шляхів певної взаємодії.

Ключові слова: рекодифікація законодавства, господарські відносини, Господарський кодекс України, гармонізація, реформування, економічні відносини.

Скасування Господарського кодексу України та відповідна рекодифікація господарського законодавства є визначальним етапом у реформуванні правової системи держави. Протягом багатьох років паралельне існування Господарського та Цивільного кодексів створювало численні юридичні колізії, ускладнювало правозастосування та спричиняло правову невизначеність у сфері підприємництва. Ухвалення [Закону № 4196-IX](#) «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» ([проект № 6013](#)), покликане усунути ці суперечності, спростити правове регулювання господарських відносин і наблизити національне законодавство до європейських стандартів. Крім того, реформа передбачає трансформацію державних і комунальних підприємств у більш гнучкі організаційно-правові форми, що сприятиме підвищенню ефективності публічного сектору. У цьому контексті вивчення теоретичних та практичних аспектів рекодифікації набуває особливої значущості як для наукової спільноти, так і для правозастосувачів [1].

В той же час, як зауважує Сегал Є.А., скасування Господарського кодексу може призвести до певної правової невизначеності та викликати труднощі для юридичних осіб, яким доведеться адаптуватися до нових умов. Це передбачає необхідність перегляду внутрішніх нормативних актів, підвищення кваліфікації персоналу та укладення нових договорів. Альтернативним рішенням могло б стати оновлення чинного Господарського кодексу шляхом усунення суперечливих положень та його гармонізації з іншими законодавчими актами. Такий підхід дозволив би уникнути різких змін і забезпечити більш поступовий перехід. З одного боку, скасування кодексу має потенціал для покращення бізнес-клімату, залучення інвестицій та зміцнення економіки. З іншого — у короткостроковій перспективі це може створити додаткові витрати для державних і приватних підприємств. Отже, попри загальний позитивний напрям реформи, важливо ретельно планувати її реалізацію та враховувати всі ризики, щоб забезпечити стабільність і ефективність правового регулювання господарської діяльності [4, с. 390].

Для того, щоб мати змогу детально проаналізувати досліджувану тему, необхідно, перш за все, звернутися до її правової природи. Рекодифікація господарського законодавства України — це актуальний правовий процес, що набуває особливого значення в умовах трансформації економіки, правової системи та інтеграції України до європейського правового простору. Його реалізація потребує не лише технічного оновлення норм, а й глибокого концептуального осмислення засад господарсько-правового регулювання. Господарське законодавство України займає проміжне положення між приватним і публічним правом. Тому його рекодифікація має враховувати декілька ключових аспектів:

- специфіку регулювання діяльності суб'єктів господарювання;
- потребу в захисті економічних інтересів держави;
- ринкову свободу підприємництва, закріплену Конституцією України [2, с. 291].

Отже, ми пропонуємо шляхом співставлення двох суміжних позицій науковців, виокремити позитивні та негативні наслідки рекодифікації ГК України. Отже, у своїй статті З.О. Качмар підкреслює, що дискусія між прихильниками декодифікації (скасування ГКУ) та рекодифікації (оновлення і збереження ГКУ) має як правові, так і ідеологічні виміри. Авторка аргументовано доводить, що декодифікація може спричинити хаос у регулюванні господарських відносин, адже ГКУ виконує не лише нормативну, а й інституційну функцію, формуючи окремий сегмент економіко-правової культури. Вона виступає за ретельну модернізацію ГКУ, а не його скасування [2, с. 294-296].

Натомість, У.Р. Шемет і Л.М. Тимченко у своїй роботі пропонують структурований аналіз аргументів «за» та «проти» рекодифікації. Так, вони наводять такі аргументи «за»:

- необхідність гармонізації із європейським законодавством;
- усунення дублювання з Цивільним кодексом України;
- адаптація до сучасних економічних реалій.

Натомість серед аргументів «проти» фігурують:

- ризик втрати спеціального правового інструменту для регулювання господарських правовідносин;
- небезпека підризу правової стабільності;
- недооцінка ролі господарського права в інституційному розвитку України [5, с. 291].

Обидва автори погоджуються, що реформа має відбуватися не шляхом знищення ГКУ, а через його осучаснення, усунення суперечностей з ЦКУ, а також оновлення підходів до регулювання суб'єктів господарювання. Тобто, такі позиції науковців наводять нас до думки про те, що рекодифікація господарського законодавства є необхідною, але має бути виваженою, поетапною та узгодженою з іншими гілками права. Господарський кодекс України відіграє важливу роль у формуванні системи господарського права, тому його скасування є невинуватим кроком у сучасних умовах. Існує необхідність у забезпеченні функціональної модернізації ГКУ з урахуванням європейських стандартів, з метою уникнення правового дуалізму з ЦКУ та збереження інституційно-правової спадкоємності.

Аналізуючи думку таких науковців, як Кот О. О. та Гриняк А. А., на нашу думку важко підтримати тезу про необхідність скасування Господарського кодексу України як нормативного акта, що є концептуально застарілим і суперечить фундаментальним засадам приватного права. У своїй статті *«Господарський кодекс України: скасувати, не можна залишити»* автори детально аналізують структурні блоки ГКУ, зокрема загальні положення, правовий статус суб'єктів господарювання, регулювання майнової основи діяльності підприємств, зобов'язальні відносини у сфері господарювання, та доходять висновку, що більшість цих положень або дублюють Цивільний кодекс України, або вступають з ним у колізію.

Особливу увагу вчені приділяють проблемі паралельного існування двох нормативних систем – цивільного та господарського права – що суперечить європейським підходам до приватного регулювання. У цьому контексті вони підтримують гармонізацію законодавства шляхом впровадження положень ЦКУ як єдиної основи для регулювання приватноправових відносин. Автори також звертають увагу на статистичні дані, які свідчать про вкрай обмежене використання положень ГКУ в судовій практиці, що додатково підтверджує його нормативну невиправданість.

Нажаль, О. О. Кот та А. А. Гриняк під своїм кутом зору вбачають аргументи про те, що ГКУ не лише не сприяє розвитку економіко-правових відносин, а й створює штучні бар'єри для правової визначеності, інвестиційної привабливості та євроінтеграції України. Саме тому скасування Господарського кодексу вони вважають логічним і необхідним кроком у рамках системної реформи приватного права [3, с. 14-18].

Спираючись на дослідження О. О. Подцерковного варто зазначити, що наше сучасне суспільство у сфері державотворення повинно адекватно оцінювати наслідки скасування Господарського кодексу, через те що цей кодифікований акт – один із найбільш вживаних законів. Господарський кодекс є так би мовити дзеркалом усього господарського законодавства та відображає чинну модуль ведення бізнесу та інвестування в Україні, регулює процеси режиму державного майна. Саме цей кодекс прийшов на заміну Законам Про підприємства та «Про підприємницьку діяльність» у 2004 році. Як відомо із офіційних джерел, що ГКУ осучаснювався 145 разів [6].

Враховуючи вищезазначене, робимо висновок, що рекодифікація господарського законодавства — це не лише процедура технічного оновлення, а і глибоке переосмислення засад приватного та публічного права. Успішність реалізації цього процесу потребує комплексного підходу, ефективної комунікації з бізнесом і поступового формування нової судової практики. Це відкриває нові можливості для уніфікації правової системи України згідно з європейськими стандартами. Даний процес є нагальною потребою, що зумовлена економічними трансформаціями, цифровізацією господарської діяльності та євроінтеграційним курсом держави. Проте скасування Господарського кодексу України без належної концептуальної альтернативи несе ризики дестабілізації регулювання у сфері підприємництва. Більшість науковців підтримують не ліквідацію господарського права, а його оновлення та гармонізацію з цивільним законодавством із збереженням інституційної самостійності. Тому рекодифікація має відбуватися поступово, на основі науково обгрунтованої стратегії, що поєднає європейські стандарти з українськими правовими традиціями.

References

1. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo skasuvannia Hospodarskoho kodeksu Ukrainy. Zakon Ukrainy vid 09.01.2025 № 4196-IX. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>. (data zvernennia 15.05.2025).
2. Kachmar Z. O. Dekodyfikatsiia chy rekodyfikatsiia: shcho chekaie hospodarske zakonodavstvo v Ukraini. Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava. 2019. № 70.S. 288–296. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jousepr_2019_70_36.
3. Kot, O. V., Hryniak, A. A. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: skasuvaty, ne mozhna zalyshyty. Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia: Pravo, 2023. Vyp. 1, S. 11-19. URL: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.1.1>
4. Sehal Ye. A. Prychyny ta naslidky skasuvannia Hospodarskoho kodeksu v Ukraini. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo. 2023. Vyp. 83, ch. 1. S. 385–390.
5. Shemet U. R., Tymchenko L. M. Pro vs Contra rekodyfikatsii hospodarskoho zakonodavstva Ukrainy. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Pravo. 2023. № 75. S. 168–172. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/309485>.
6. Podtserkovnyi O. O. Chy zdatna vlada Ukrainy zdiisniuvaty poslidovnu ekonomichnoi polityku – tryvozhnii pokaznyk sproby skasuvannia Hospodarskoho kodeksu. Yurydychna praktyka. 2024. URL: <https://pravo.ua/chy-zdatna-vlada-ukrainy-zdiisniuvaty-poslidovnu-ekonomichnoi-polityku-tryvozhnii-pokaznyk-sproby-skasuvannia-hospodarskoho-kodeksu/>.

DOI 10.34132/mspc2025.01.11.05

**Volkovych Olena
Karyna Shkodych**

ON THE EXPEDIENCY OF RECODIFICATION OF ECONOMIC LEGISLATION OF UKRAINE: LEGAL NATURE, MOTIVATIONS AND CONSEQUENCES

The thesis is devoted to a very topical topic of the process of recodification of the current economic legislation of Ukraine, studying certain aspects of legal nature, motives and consequences. This debate has been going on for over fifteen years, since the adoption of two powerful legal acts - the Civil Code of Ukraine and the Commercial Code of Ukraine - simultaneously resulted in most of the provisions having overlapping content, although legal practice has been able to adapt to this phenomenon and show some positive results of such interaction.

Various academic circles, including well-known lawyers, jurists, civilists and businessmen, have devoted extensive discussions to this problem at roundtables, conferences and forums, in search of optimal mechanisms for improving such relations, but unfortunately, no consensus has been found.

We are of the opinion that it is advisable to comprehensively modernize economic legislation on the basis of the existing Economic Code of Ukraine, and we propose to revise outdated provisions and replace them with modern relations, to revise existing regulations which are closely related to and interact with economic legislation, to update them and to improve the ways of certain interaction.

Keywords: *recodification of legislation, economic relation, Economic Code of Ukraine, harmonization, reform, economic relations.*

Відомості про автора / Information about the Author

Волкович Олена, канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: elenavolkovich7@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-4216-3089>

Volkovych Olena, PhD in Law, Associate Professor of the Department of Civil and Criminal Law and Procedure, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: elenavolkovich7@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-4216-3089>

Шкодич Карина, здобувач освіти V курсу 552-Мз група юридичного факультету, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: karinashkodich75@gmail.com

Karyna Shkodych. Student of the 5th year of study 552 - Mz group of the Faculty of Law, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: karinashkodich75@gmail.com

